

Zinātnes Vestnesis

Latvijas Zinātnieku savienības, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātņu akadēmijas laikraksts

4 (108)

1996. gada februāris

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAI — 50

TURPMĀK — AKADĒMIJAS LAUKUMĀ 1

Mefīsim laukā no galvas to, ka Latvijas Zinātņu akadēmijas sēdeklis atrodas Turgeņeva ielā 19. Iegaumēsīm jauno, akadēmijas cienīgo adresi — Rīgā, Akadēmijas laukumā 1. Tā ir Rīgas Domes dāvata Zinātņu akadēmijas 50. jubilejā. Turpmāk kvartāls [kurā «Kolhozieku nams» ir vienīgā ēka] un laukums tā priekšā nesīs godpilno Akadēmijas laukuma vārdu. [Arī centrālfrīgus «ziliš» turpmāk varēs pulcēties uz soliņiem ne vairs Turgeņeva ielas skvērā, bet Akadēmijas laukumā.]

Tā nebija vienīgā dāvata un apsveikums, ko Latvijas Zinātņu akadēmija saņēma savā jubilejā. Personīgi to sveica Latvijas Republikas Valsts prezidents Guntis Ulmanis, Dānijas Karaliskās akadēmijas prezidents Henningss Sērensens, Igaunijas Zinātņu akadēmijas prezidents Juri Engelbrehts, Lietuvas Zinātņu akadēmijas delegācija Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas priekšsēdētāja prof. R. Gaižuta vadībā, Rīgas Domes priekšsēdētājs M. Purgailis, augstākās izglītības un zinātnes valsts ministrs P. Čimdiņš, LU delegācija rektora J. Zaķa vadībā, RTU delegācija — rektors E. Lavendelis un profesore E. Gudriniece, Rīgas Medicīnas akadēmijas rektors J. Vētra, Daugavpils Pedagoģiskā universitāte prorektora A. Podiņa personā un labi ekipēta Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmija — ar dzelfenu, zaju un sarkanu ābolu grozu. Neizmirst zinātnieku sabiedriskos pienākumus aicināja Latvijas Zinātnieku savienības priekšsēdētājs J. R. Kalniņš un ielūdzta klātesošos aktīvi iesaistīties Latvijas Zinātnes padomes jaunā [vai atjaunotā] vecā, skat. «Z. V.» Nr. 3] modeļa izstrādāšanā un izglītības likuma projekta apspriešanā, lai pašiem vēlāk nav jābrīnās, kādi dunduki nāk no skolām laukā. Latvijas Zinātnes padome bija pieteikusies uz vietējo apsveicēju beigās, bet aiz pārskatīšanās tai vārdu deva sākumā, kad A. Tabuns vēl tikai atradās ceļā, tādēļ viņš palika bez vārda. Zālēs sēdošie nosprieda, ka Zinātnes padome acīmredzot nodarbojas ar to, ar ko tai jānodarbojas, proti, — meklē naudu. Ar pietāti tika uzņemts arī bankas «Viktorija» apsveikums un 60 gadus vecās «meitas» — Latvijas Vēstures institūta — sveiciens 50. gadus jaunajai «mātei».

Kā jau varat nojaust, zālē valdīja jauka un nepieņemta gaisotne, bez oficiāla stīvuma un žēlabām par pagājušo jaunību. Līdzās sirmajam un visu mīlētajam jaunievēlētajam LZA goda loceklim Haraldam Mednim, pie kura uz viņa sēdvietu diplomu pasniegt un sveikt devās ne tikai akadēmijas prezidents, bet arī Valsts prezidents, ar lielu pašcieņu Latvijas Zinātņu akadēmijas prēmiju augstskolu studentiem saņēma zinātnieku jaunā maiņa — Latvijas Universitātes, Rīgas Tehniskās universitātes un Liepājas Pedagoģiskās augstskolas maģistranti [arī pa doktorantam un bakalauram, skat. «Z. V.» Nr. 2].

Latvijas Zinātņu akadēmijas 1995. gadā izsludināto vārdbalvu laureāti līdz ar darbu nosaukumiem publicēti «Zinātnes Vēstneša» šī gada 2. numurā, tādēļ tagad

nosauksim tikai tos, kuri bija ieradušies šīs balvas saņemt, — Pēteris Prokofjevs [Fridriha Candra balva fizikas un matemātikas zinātnēs], Fricis Avotiņš [Gustava Vanaga balva ķīmijā]. Pazīstamās pētnieces Marijas Šimanskas piemiņa tika godināta ar klusuma brīdi, bet viņai pēc nāves piešķirto Gustava Vanaga laureāta medaļu un diplomu pasniegta viņas dēlam. Heinricha Skujas balvu bioloģijas zinātnē saņēma Alfons Piterāns, Paula Stradiņa balvu medicīnā — Jānis Oļģerds Erenpreiss, Pauļa Lejiņa balvu lauksaimniecībā — Jānis Neilands, Viļa Plūdoņa balvu literatūrzinātnē — Viktors Hausmanis, Kārļa Baloža balvu ekonomikas zinātnē — Pēteris Zvidriņš.

Diplomi tika pasniegti arī jaunajam Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju loceklim Zigmam Zinkevičam [Lietuva], pie reizes sūtot sveicienus visai Lietuvas tautai tās neatkarības proklamēšanas gadadienā, kā arī LZA goda doktoriem Astrīdam Freimanim un Voldemāram Strīķim.

Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidenta T. Millera labi ilustrētais atskaits akadēmijas 50 gadu ilgajā dzīvē bija konceptīvs un interesants. Pirmo reizi plašākai sabiedrībai tika darīts zināms, kādas pozitīvas un kādas negatīvas puses bija dažu institūtu darbībai Padomju Savienības zinātnes priekšpostēnos, izpildot mīļāri rūpnieciskā kompleksa pasūtījumus, tāpat kā tas ir ASV un citās lielvalstīs. Vēl šodien izmantojam tā laika teorētiskās iestrādes un aparātūru, un tieši tādēļ Latvijas zinātnē veselā rindā pozīciju ieguva tik augstu t. s. «dāņu ekspertīzes» vērtējumu. Šobrīd, šajā grūtajā ekonomiskajā situācijā, Latvijas zinātnes uzdevums ir vienlaicīgi censties nezaudēt starptautisko līmeni un kontaktus, jo zinātnē pēc savas būtības ir kosmopolitiska, un tajā pat laikā visiem spēkiem palīdzēt Latvijai izkļūt no ekonomiskās krīzes un kā brīvai, patstāvīgai un pašapzinīgai valstij nostāties citu Eiropas valstu vidū.

Noklausījies referātu un noskafējies tā ilustrācijas, Valsts prezidents G. Ulmanis teicās uzziņājis daudz interesanta un derīga.

Tā, mīļoties nopietnībai ar jokiem, apsveikumiem un draudzīgām sarunām ar sen nesatiktiem bijušajiem darba biedriem kafijas pauzē [ielūgumus uz svinīgo jubilejas sēdi bija saņēmuši ne tikai akadēmijas locekļi, bet arī institūtu veterāni], nemanot pagāja trīs stundas. Šķiroties daudzī jautāja: «Kad atkal mēs tiksīmes šajā lielajā zālē!» Dažs noglāstīja savus sirmos matus un atbildēja: «Acīmredzot, pēc 25 gadiem...» Arhifekts un LZA goda loceklis V. Apsītis, kurš pirms 40 gadiem piedalījās šī nama un zāles tapšanā, apsvēra, vai piecstūrainās ģipša zvaigznītes uz zāles sienām nodauzīt un aizstāt ar latviskām saulītēm, vai arī atstāt tā kā ir. Vēsture paliek vēsture. To nevar mainīt tik vienkārši kā ielas nosaukumu.

Z. KIPERE

Apsveikums

Godātais Millera kungs!

Godātie sapulces dalībnieki un viesi!

Aizvadītais pusgadsimts Latvijas Zinātņu akadēmijai un zinātniekiem ir bijis zīmīgs, panākumiem bagāts, kaut nereti arī pretrunīgs.

Būtiski ir izvērtēt Zinātņu akadēmijā paveikto un, balstoties uz jau radītajiem pamatiem, meklēt iespējas jauniem sasniegumiem un atklājumiem. Zinātnei ir svarīgi atrast savu vietu neatkarīgajā Latvijā un arī pasaulē, jo īpaši tagad — intensīvu pārmaiņu un vērtību pārveidošanas laikā.

Novēlu Latvijas zinātniekiem saglabāt gara možumu, spēku un izturību, censties meklēt un arī atrast stabilas kopdarbības iespējas akadēmijas un universitātes zinātnieku aprindās, atbilstīgi zinātni un sasniegt jaunas kvalitātes pētījumus, kas sekmētu Latvijas augšupeju un uzplaukumu.

Patiesā cieņā ILGA KREITUSE
Saeimas priekšsēdētāja
1996. gada 16. februārī Rīgā

PAR AKADĒMIJAS LAUKUMU

LATVIJAS REPUBLIKA
RĪGAS DOME

30.01.1996.
Rīgā

Lēmums Nr. 2933
(prof. Nr. 76, 13. §)

Par Akadēmijas laukumu

Pamatojoties uz Latvijas Republikas likuma «Par pašvaldībām» 21. pantu, kā arī ņemot vērā Rīgas Domes kultūras, mākslas un reliģijas lietu komitejas sēdes 28.11.1995. lēmuma Nr. 37 3. § un Latvijas Zinātņu akadēmijas 10.03.1995. iesniegumu Nr. 01/7-6-63, Rīgas Dome nolēma:

1. Nodēvēt kvartālu starp Turgeņeva ielu, Gogoļa ielu, Puškina ielu un Jēzusbaznīcas ielu, kā arī daļu neapbūvētā laukuma Latvijas Zinātņu akadēmijas augstceltnes priekšā par Akadēmijas laukumu, nosakot, ka ar šīs teritorijas nodēvēšanu par Akadēmijas laukumu saistītos izdevumus sedz Latvijas Zinātņu akadēmija.

2. Rīgas pilsētas pašvaldības uzņēmumam Rīgas ģeodēziskajam centram līdz 01.04.1996. fiksēt izmaiņas ielu sarakstos, plānos un pilsētas kartē.

3. Lēmuma izpildi kontrolēt Rīgas pilsētas izpilddirektoram A. Grīnbergam.

Domes priekšsēdētājs M. PURGAILIS

Apsveikumi no tuvienu un tālienes

Latvijas Zinātņu akadēmija apsveikums un laba vēlējumus saņēma no saviem goda locekļiem Magdas Štaudingeras-Voitas (Vācija) — līdz ar vissirsnīgākajiem sveicieniem un vēlējumiem Valsts prezidentam un Latvijai, Edgara Dunsdorfa (Austrālija) — līdz ar ziedojumu — «Grāmatas par Saldu» tirāžu, Jāņa Petera (Latvijas Republikas Vēstniecība Maskavā) un Kaspara Tūtera (Kanāda), tāpat no ārzemju locekļiem Andreja Daugļa (Kanāda), Dītriha Andreja Lēbera (Vācija), Jurija Solovjova (Krievija), Feliksa Ungera (Austrija, Eiropas Zinātņu un mākslas akadēmija), Jāņa Skujiņa (ASV), Andreja Okšes (Vācija), Anto Leikolas (Somija), Vilfrīda Šlausa (Vācija), Ulda Ģērmaņa (Zviedrija), Mihaila Voronkova (Krievija), Alekša Dreimaņa (Kanāda), Vairas Viķes-Freibergas un Imanta Freiberga (Kanāda), Hermana Branovera (Izraēla), Ivara Melngaila (ASV), kā arī no Fr. Candra māsasdēla Jochena Jirgensena (Vācija).

LZA jubilejā ar skaistām adresēm apsveikusi LR Ekonomikas ministrija un Ukrainas vēstniecība Latvijā.

Šķiet, tālumnieku kopējos vēlējumus vislabāk izteicis Uldis Ģermanis, savā apsveikumā rakstot: «... novēlu vislabākos panākumus, veidojot Akadēmijas turpmāko darbu, lai tas atbilstu atjaunotās Latvijas apstākļiem un vajadzībām, tai pašā laikā veicinot normāla patriotisma atdzimšanu mūsu sabiedrībā».

* * *

Jubilejas reizē Latvijas Zinātņu akadēmija izsaka pateicību ziedotājiem Dr. Magdai Štaudingerai-Voitai, Dr. Dītriham Lēberam, grāmatizdevējam Alfrēdam Kalnājam no ASV un Latviešu akadēmiskajai organizācijai Zviedrijā.

